

دانشگاه پیام نور

عنوان:

امکان‌سنجی آموزش از راه دور خانواده توسط انجمن اولیاء و
مربیان از دیدگاه مدیران و کارشناسان این انجمن و مدیران
و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور

استاد راهنما:

آقای دکتر محسن طالب‌زاده

استاد مشاور:

آقای دکتر محمدرضا سرمدی

دانشجو:

سیده‌فدیجه مظهري موسوي

سال تحصیلی ۸۸-۸۷

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان «امکان سنجی آموزش از راه دور خانواده‌ها توسط انجمن اولیاء و مربیان از دیدگاه مدیران و کارشناسان این انجمن و مدیران و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور» انجام گرفت. هدف عمده این تحقیق این بود که با مطالعه امکانات موجود در سازمان انجمن اولیاء و مربیان به این سوال پاسخ داده شد که آیا می‌توان نظام آموزش از راه دور را برای خانواده‌ها راه‌اندازی کرد یا خیر؟ به منظور کسب اطمینان بیشتر در ارتباط با بررسی سؤالات مناسب امکان‌سنجی آموزش از راه دور از تعدادی از کارشناسان و مدیران انجمن اولیا و مربیان و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور یک مطالعه مقدماتی در میان ۲۰ نفر از افراد گروه نمونه صورت گرفت. جامعه آماری این تحقیق عبارت بود از کلیه کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور در شهر تهران که (۲۳) نفر برآورد شدند و مدیران و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان شهرستان تهران که (۱۰۰) نفر برآورد شده بود، ابزار گردآوری اطلاعات این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بود. و برای بررسی روایی ابزار تحقیق حاضر از روش محتوایی با استفاده از اظهار نظرهای چند متخصص از جمله استاد راهنما استفاده گردید و برای برآورد پایانی آنها از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب پایایی پرسشنامه ۰/۹۳ بدست آمد. در این پژوهش از روش تحقیق توصیفی- پیمایشی استفاده شد و از آنجا که حجم جامعه آماری این تحقیق کم بود به تمام اعضای جامعه پرسشنامه ارائه گردید. در واقع جامعه و نمونه این پژوهش یکی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون سؤال‌ها از نرم‌افزار spss و ترسیم جداول و نمودارهای لازم و محاسبه میانگین، درصد فراوانی و از آزمون t-test تک نمونه‌ای استفاده گردید. بطور کلی نتایج t-test تک نمونه‌ای برای سنجش سؤال پژوهش نشان داد که بین میانگین مشاهده شده و میانگین نظری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. اما چون میانگین مشاهده شده کمتر از میانگین نظری است بدین ترتیب سوال پژوهش حاضر مورد تأیید قرار نگرفت و این نشانگر این بود که از دیدگاه مدیران و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان و مدیران و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور امکان استقرار دوره‌های آموزش از راه دور برای خانواده‌ها در سازمان انجمن اولیاء و مربیان وجود ندارد.

تقدیر و تشکر:

با سپاس از خداوند متعال به خاطر لطف‌های بی‌کرانش و با تشکر از کسانی که اینجانب را در انجام و تکمیل این کار یاری نموده‌اند.

از جمله:

آقای دکتر محسن طالب‌زاده، استاد راهنما

آقای دکتر محمدرضا سرمدی، استاد مشاور

سرکار خانم صدیقه مرتضوی

جناب آقای سیدعلی حسینی

خواهر عزیزم سمیه

تقدیم بہ:

زیباترین آیات احسان

پدر

مادر

و

ہمسرم

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

چکیده

فصل اول

مقدمه	۲
بیان مسئله	۴
اهمیت و ضرورت تحقیق	۶
اهداف تحقیق	۸
سؤالات تحقیق	۹
تعریف واژه‌ها	۱۰

فصل دوم

آموزش از راه دور	۱۴
آموزش در سازمان‌ها	۱۵
روش‌شناسی امکان‌سنجی	۱۶
عوامل مهم در مطالعه امکان‌سنجی	۱۸
تعریف آموزش از راه دور	۱۹
سابقه آموزش الکترونیکی در جهان	۲۳
گرایش‌های جهانی در آموزش از راه دور	۲۸
سابقه آموزش الکترونیکی در ایران	۳۵
اهمیت سازماندهی آموزش الکترونیکی در ایران	۴۰
مشکلات آموزش الکترونیکی در ایران	۴۱
ساختارهای آموزش از راه دور	۴۳
ویژگی‌های آموزش الکترونیکی	۴۴
سابقه روش‌های ارائه آموزش از راه دور	۴۸
تشکیلات اجرایی موسسه آموزش از راه دور	۵۰
استانداردهای مورد نیاز شبکه‌های اینترنتی	۵۱
اصول آموزش از راه دور	۵۳

۵۴	خصوصیات عمده آموزش از راه دور.....
۵۵	انواع رسانه‌های آموزشی در نظام آموزش از راه دور.....
۶۴	آموزش از راه دور و نظریه یادگیری بزرگسالان.....
۶۶	ویژگی‌های برنامه‌های از راه دور همزمان.....
۶۷	ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی غیرهمزمان.....
۶۸	اجزای یک برنامه کامل آموزش الکترونیکی.....
۶۹	مزایای آموزش مجازی.....
۷۱	مزایای آموزش مجازی از دید دانش‌پژوهان.....
۷۳	مزایای آموزش مجازی از دید آموزشگران.....
۷۴	مزایای آموزش مجازی برای مؤسسات آموزشی.....
۷۵	شرایط اجرای محیط‌های یادگیری مجازی.....
۷۶	مهارت‌های جدید محیط‌های یادگیری مجازی.....
۷۷	پیش شرط‌های لازم دانشی و مهارتی برای فراگیران
۷۸	خصوصیات بزرگسالان و تفاوت آموزش.....
۸۱	طبقه‌بندی آموزش بزرگسالان.....
۸۴	اهمیت و ضرورت آموزش خانواده.....
۸۶	موضوع آموزش خانواده.....
۹۰	اشتراک غیر حضوری.....
۹۵	محتوا و مواد آموزش والدین.....
۹۸	مشکلات آموزش والدین.....
۱۰۰	تاریخچه انجمن اولیا و مربیان.....
۱۰۳	وظایف و فعالیت‌های انجمن.....
۱۰۷	مروری بر تحقیقات انجام شده.....
۱۰۸	الف) تحقیقات انجام شده در ایران.....
۱۱۸	تحقیقات انجام شده در خارج از ایران.....
۱۲۵	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....

فصل سوم

۱۲۸	مقدمه
۱۲۸	روش تحقیق
۱۲۹	جامعه آماری
۱۲۹	نمونه
۱۳۱	ابزار گردآوری اطلاعات
۱۳۲	روش گردآوری اطلاعات
۱۳۳	فرآیند ابزارسازی
۱۳۳	تعیین روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری
۱۳۴	پایایی
۱۳۵	روش‌های تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها

فصل چهارم

۱۳۷	مقدمه
۱۳۸	الف) توصیف داده‌ها
۱۴۶	ب) تحلیل داده‌ها

فصل پنجم

۱۵۶	مقدمه
۱۵۷	نتایج پژوهش
۱۶۴	نتیجه‌گیری کلی
۱۶۷	مشکلات و محدودیت‌های تحقیق
۱۶۸	پیشنهادها
۱۷۱	منابع فارسی
۱۷۷	منابع لاتین
۱۸۱	چکیده انگلیسی
۱۸۳	پیوست‌ها

فصل اول

مقدمه

در این فصل به بیان مقدمه‌ای در مورد آموزش از راه دور، بیان مسأله، اهمیت پژوهش، اهداف پژوهش، سوالات پژوهشی، تعریف عملیاتی متغیرها و تعریف واژه‌ها و اصطلاحات پرداخته شده است.

یادگیری انسان فرایندی مادام‌العمر است، این پدیده به دلیل افزایش سرعت تغییر در جامعه روز بروز اهمیت بیشتری یافته، چرا که لازم است اعضای جامعه همواره یاد بگیرند تا بتوانند عضو جامعه باقی بمانند (جارویس^۱، ۱۳۸۱، ص ۳).

قرن بیست و یکم با تغییر رفتار اجتماع توسط شبکه‌های رایانه‌ای شروع شده است. شیوه زندگی، شیوه کار، اقدامات و فعالیت‌های رفاهی و سرگرمی و ماهیت روابط انسانی بطور معناداری تغییر یافته است.

گسترش شبکه‌های جهانی اینترنت در این قرن، که دروازه ورود به عصر اطلاعات و ارتباطات نام گرفته، بعنوان مهمترین دستاورد فن‌آوری اطلاعات بسیاری از مرزهای موجود در ارتباطات بین افراد و ملل مختلف را از میان برداشته و تأثیرات عمیقی بر زندگی انسان داشته است. یکی از مهمترین و عمیق‌ترین این تأثیرات در زمینه آموزش و یادگیری بوده است که امروزه آموزش همگام با فن‌آوری اطلاعات در سطح دنیا مطرح است. بدین ترتیب آموزش و یادگیری در کلیه سطوح دستخوش تغییرات عمده‌ای قرار گرفته، به گونه‌ای که دیگر روش‌های سنتی در بسیاری از جوامع پیشرفته و حتی در حال

^۱ - Jarves

توسعه، کارآمد، پاسخگو و نتیجه بخش نیستند و نیاز به آموزش از راه دور^۱ امری گریزناپذیر است.

همراهی این نوع آموزش با اینترنت منجر به ابداع روش جدیدی از نحوه تدریس به نام آموزش الکترونیکی^۲ شده است (آموزش الکترونیکی، بخش ۸، ۱۳۸۳، ص ۱ و ۲).

در دنیای امروز، آموزش بسیار مورد توجه واقع شده است و شرکت‌ها و سازمان‌ها به اهمیت زیاد آن پی برده‌اند. بنابر تحقیقات صورت گرفته، شرکت‌های سراسر دنیا هر ساله مبلغ ۵۰ میلیارد دلار صرف آموزش می‌نمایند که سهم آموزش الکترونیکی و سیستم‌های مدیریت دانش در آن پیوسته در حال افزایش است (آموزش الکترونیکی، بخش ۹، ۱۳۸۳، ص ۱).

در این راستا آموزش الکترونیکی به منزله یکی از مؤثرترین عوامل توسعه علمی و فرهنگی مورد توجه می‌باشد. امروزه بهره‌گیری از اینترنت جهت آموزش الکترونیکی در آموزش و پرورش در سطوح مختلف تحصیلی دارای جایگاه خاصی می‌باشد (دانشگاه الکترونیکی، ۱۳۸۳، ص ۱).

¹ - Distance Education

² - Electronic Learning

بیان مسئله

بشر همواره در طول زندگی خود در حال فراگیری و کسب دانش بوده است و با گسترش فن آوری، مقوله آموزش نیز از آن بی بهره نمانده و گام به گام با فن آوری‌های روز هماهنگ و تقویت گردیده است.

آغاز فعالیت موسسه آموزش از راه دور و بکارگیری شیوه‌های دیداری و شنیداری و ظرفیت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و امکانات رسانه‌ای با فراهم آوردن فرصتی وسیع و مطلوب برای تحقق عدالت آموزشی و ایجاد فرصت برابر برای آموزش، افزایش پوشش تحصیلی و سواد اطلاعاتی و همگانی کردن امر تعلیم و تربیت گامی بلند بسوی توسعه علمی و آموزشی کشور به شمار می‌آید و به حق قادر است آموزش را با کیفیتی بالا و به شیوه‌ای آسان و ارزان برای همه و در هر زمان و مکان ارائه نماید (الحسینی، ۱۳۸۴، ص ۷).

در حال حاضر انقلاب تکنولوژی عمیقاً نحوه تفکر، عمل و بسیاری از فرایندهای کاری در زندگی ما را تغییر داده و تحولات بزرگ جامعه بشری، ما را به سوی سوق می‌دهند که در آینده آموزش از راه دور امری اجتناب‌ناپذیر خواهد شد (www. News. Com).

آموزش الکترونیکی عبارت است از ارائه محتوای آموزشی و تجربیات اساتید مجرب هر رشته از طریق فن آوری اطلاعات به دانشجویان علاقه‌مند، بطوریکه امکان استفاده از اینگونه آموزش‌ها برای این دانشجویان در هر نقطه از جهان میسر می‌باشد

(آموزش الکترونیکی، بخش ۹، ۱۳۸۳، ص ۱).

آموزش الکترونیکی در عین حال که بسیار مؤثر و کارآمد است، از لحاظ تجاری نیز مقرون به صرفه بوده و به راحتی برای تمامی افراد از هر قشر و موقعیتی قابل دسترس می‌باشد (آموزش الکترونیکی، بخش ۹، ۱۳۸۳، ص ۱).

با توجه به فن‌آوری اطلاعات و توانایی‌های بالقوه اقتصادی مناسب، استفاده از فن‌آوری‌های نوین در ایجاد محیط‌های مجازی در شبکه آموزشی کشور، روش‌های ویژه‌ای را برای مؤسسات و مراکز آموزشی جهت دسترسی مؤثرتر و راحت‌تر به اطلاعات و ایجاد بستر ارتباطی مناسب میان استادان و دانشجویان و دیگر عوامل بوجود آورده است (www. Schoolnet. Ca).

سازمان آموزش و پرورش کشور بعنوان یکی از بزرگ‌ترین و حساس‌ترین سازمان‌های دولتی به نقش و تأثیر والدین در هدایت و پرورش دانش‌آموزان واقف بوده و به این نکته توجه دارد که توسعه و پیشرفت، در گرو توجه به رشد و پرورش سرمایه‌های انسانی در جامعه خواهد بود.

با توجه به توضیحات فوق مساله این پژوهش عبارت است از بررسی امکان برگزاری دوره‌های آموزش از راه دور توسط انجمن اولیاء و مربیان برای والدین دانش‌آموزان از جهت کمیت و کیفیت نیروی انسانی، منابع مالی، امکانات مادی و فیزیکی (کالبدی)، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و فرهنگ سازمانی مناسب می‌باشد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به مشکلات وضعیت موجود که بعضی از آنها در ذیل آمده، ضرورت انجام

این تحقیق مشخص می‌گردد:

- کمبود فضا و امکانات آموزشی

- پایین بودن کیفیت آموزشی

- عدم دسترسی به امکانات آموزشی یکسان برای همه والدین

بررسی نظام آموزش از راه دور از لحاظ فرهنگی نشان می‌دهد آموزش از راه دور

موجب تبادل آزاد فرهنگی، رشد خلاقیت‌های فرهنگی، سازگاری با محدودیت‌های

فرهنگی چون تأهل و تعصبات خانوادگی و ... می‌شود. بررسی نظام آموزش از راه دور از

لحاظ علمی نشان دهنده این امر است که آموزش از راه دور باعث وارد کردن علم در

متن زندگی شده، زمینه را برای شکستن مرزهای دانش فراهم کرده و زمینه‌ای جهت

جذب و تحلیل دانش در میان مردم را ایجاد می‌کند.

همچنین با توجه به اینکه توسعه کمی و کیفی علوم و تکنولوژی همراه با خواست‌های

آموزشی گوناگون، مستلزم پافراتر نهادن از مرز آموزش‌های سنتی است، عدم همگامی با این

تحولات و عدم پاسخگویی به این نیازها، منجر به کاهش توسعه اقتصادی- فرهنگی کشور شده

و مشکلات عدیده‌ای را برای کشور در پی خواهد داشت (زمانی و مقدسی، ص ۱۷۱).

بنابراین ضروری است که تحقیقات جدی را در این زمینه آغاز کرده و با استقرار یک سیستم مفید آموزش مجازی بتوانیم با سرعت، دقت و کیفیت بهتری آموزش مداوم والدین را در کشور پیش ببریم.

استفاده از چنین سیستمی پیامدهایی را همچون: افزایش کیفیت آموزشی، اطلاع‌رسانی دقیق و منطبق بر علوم روز به والدین و ایجاد فرصت‌های آموزش مادام‌العمر برای والدین، در پی خواهد داشت، که این امر خود موجب پرورش بهتر دانش‌آموزان خواهد شد.

اهداف تحقیق

هدف کلی

امکان سنجی آموزش از راه دور خانواده‌ها توسط انجمن اولیاء و مربیان از دیدگاه مدیران و کارشناسان این انجمن و مدیران و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور

اهداف جزئی

اهداف جزئی این تحقیق بررسی موارد ذیل را از دیدگاه کارشناسان و مدیران سازمان انجمن اولیاء و مربیان و همچنین از دیدگاه مدیران و کارشناسان مؤسسه آموزش از راه دور در بر می‌گیرد.

۱- شناسایی امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر نیروی انسانی مورد نیاز

۲- شناسایی امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر منابع مالی

۳- شناسایی امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر امکانات مادی و فیزیکی

۴- شناسایی امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری

۵- شناسایی امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر فرهنگ سازمانی مناسب

سؤالات تحقیق

سؤال کلی

آیا منابع و امکانات مورد نیاز جهت برگزاری دوره‌های آموزش از راه دور در سازمان انجمن اولیاء و مربیان وجود دارد؟

سؤالات جزئی

۱- آیا امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر نیروی انسانی (کمی و کیفی) وجود دارد؟

۲- آیا امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر منابع مالی وجود دارد؟

۳- آیا امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری وجود دارد؟

۴- آیا امکان استقرار نظام آموزش از راه دور در انجمن اولیاء و مربیان از نظر فرهنگ سازمانی مناسب وجود دارد؟

تعریف واژه‌ها

- آموزش از راه دور عبارت است از: ساماندهی فرایند یادگیری- یاددهی توسط یک موسسه، بمنظور فراهم ساختن تسهیلات لازم برای یادگیری مستقل، خودارزیابی تحصیلی و برقراری دو جانبه میان یاددهنده و یادگیرنده که به لحاظ زمانی و مکانی از یکدیگر جدا هستند، با استفاده از راهبردهای مناسب برای یادگیری فناوری آموزشی.

- آموزش از راه دور یک رویکرد آموزشی است که در آن میان معلم و دانش‌آموز از نظر زمانی و مکانی فاصله وجود دارد و از سازمان و تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی برای برقراری ارتباط میان آنها استفاده می‌شود (الحسینی، ۱۳۸۴، ص ۴۱).

- کیگان^۱ (۱۹۸۶، ص ۱۷) آموزش از راه دور را در مقابل آموزش چهره به چهره و غیر مستقیم بواسطه رسانه‌ها در آموزش تعریف می‌کند.

در این پژوهش منظور از آموزش از راه دور آموزش‌هایی است که از طریق آن محتوای آموزشی با استفاده یکی از رسانه‌های الکترونیک (محتوا مبتنی بر وب)

¹ - keegan

برنامه‌های چند رسانه‌ای، محیط‌های کلاسی مجازی و پست الکترونیکی) به خانواده‌ها ارائه شود.

- امکان‌سنجی^۱: مطالعه‌ای است که میزان امکان‌پذیر بودن یا عملی بودن یک استراتژی یا پروژه را تعیین می‌کند. در این پژوهش امکان‌سنجی به معنای شناسایی منابع و امکانات موجود در سازمان انجمن اولیاء و مربیان جهت شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران جهت برگزاری دوره‌های آموزش از راه دور می‌باشد (۵۳ p, ۱۹۹۲, Unesco).

- نیروی انسانی: در این پژوهش منظور از منابع انسانی، کارشناسان و متخصصین تدوین عناوین آموزشی، برنامه‌ریزان آموزشی، متخصصان فناوری اطلاعات و ارتباطات برای آموزش و مدرسین، مدیران، طراحان فرایندهای آموزشی، ویراستاران، طراحان گرافیکی و چند رسانه‌ای و برنامه‌نویسان می‌باشد.

- امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری: از عوامل مهم و از دغدغه‌های مدیران، ساخت‌های لازم از لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری است (دانشگاه الکترونیکی، ۱۳۸۳، ص ۳۵).

در این پژوهش منظور از اینگونه امکانات شبکه‌های ارتباطی و پشتیبانی و زیر ساخت‌های مخابراتی، مودم، خطوط تلفن، فیبر نوری، بی‌سیم، موتورهای جستجوگر، ویدئو کنفرانس و مانیتورینگ، ماهواره، رایانه پردازشگر، تجهیزات نرم و سخت‌افزاری است.

- امکانات مادی و فیزیکی: منظور از منابع مادی و فیزیکی پیش‌بینی تمامی امکانات ساختمانی و یا نظیر آن است که جهت استقرار یک نظام آموزش حجازی مورد نیاز می‌باشد. در این پژوهش، منظور محیطی مانند ساختمان و نظیر آن جهت راه‌اندازی و

^۱ - Feasibility Studies

بهره‌گیری از دوره‌های آموزش از راه دور است. فضا یا ساختمان خاص شامل شبکه‌های وسیع در مقیاس عمومی از قبیل اینترنت یا شبکه‌های کوچک محلی که امکان برقراری ارتباط میان فراگیر با استفاده دیگر فراگیران، با مراکز آموزشی و ... را بوجود می‌آورد. (مانند سایت کامپیوتر، کارگاه ویژه جهت اجرای یا مرکز و موسسه‌ای جهت هدایت نظارت و اجرای دوره‌های آموزش از راه دور)

- امکانات مالی: منظور تحلیل اقتصادی (هزینه، فایده) همچنین توجه به بودجه و استانداردهای لازم است که به ایجاد و تقویت زیر ساخت‌های لازم جهت ایجاد دوره‌های آموزش از راه دور کمک می‌کند. در این پژوهش کلیه اعتباراتی است که می‌تواند استقرار نظام آموزش از راه دور امکان‌پذیر و تسهیل نماید.

- فرهنگ سازمانی: در این پژوهش منظور زمینه‌های فرهنگی و اعتقادی افراد نسبت به بهره‌گیری از فن‌آوری اینترنت است.

فصل دوم